

מסורת הש"ס

א) בערך ערך ארת גרם רבא וכן גרסי הרי"ף ורמ"ש, ב) זיל דתקן, ג) מור לת. גיטין טו: פ"א דידס מ"א, ד) זיל דתקן, ה) ותוס' ידים פ"א ה"ג ע"ש, ו) גרי"ש פ"א דידס מ"ב גרם אף על פי שפחותין וע"ש, ז) יומא עט. סוכה כו:, ח) כדליתא במ"ק טו. וזני מלא בפקתא דערבות וזני פרש"י פקתא דערבות בשוק של אותו מקום, ט) זיל כו', י) בס"א: לכוין, כ) ע"י מהר"מ שהארץ ואקוס טענות נפל בפסדים ע"ש,

גזיון הש"ס

גב' ואי בויג. ויקרעו שולמים כדלשון מב [מנ] יג) מתנגמין וזניו לנשיאון: תוס' ד"ה ואי ב' לא החמירו. ע"י נדה דף מט ע"א תוס' ד"ה סס:

מוסף רש"י

מי רביעית. כלי מחזיק רביעית מלא מים (גיסין סו). ואפילו לשנים. כיון דמעיקרא הוה שיעורא וקאמו משירי טהרה (שם) ואז"ג דלית בהו רביעית לשני, הולא ואלאשון הוה ביה כדי שיעור נטילה (נדר דח). אוכל. מאלל פחות מבצילה לא בני נט"י ולא בני סוכה ולא בני צרכת המזון לאחר, דדריש כ"י יודעה ואכלת וזבעת וברכת, אכלת שיש בה שביעה היינו כבילה, אכל לפניו בבל דהו בני צרכה. שהרי נהנה ואסור ליהנות מן המזון בלא צמפה (שם). שלשה קולין ברה כו, אחת שלא נטל ידיו אלא צמפה כרץ ידיו משום איעוט הדעת ומזן לטובה אכלו ולא בירך אחריו (יומא טו).

רבינו גרשום

פקתא דערבות כו'. פקתא דערבות אין בו מים: ואחנו עלייהו כולי יומא. אחנו דאימת שחרצו ביום תאכלו לחם על אותה נטילה: בשעת הדחק אין כלומר היבא דלא שכיחי מיא. האי ארימא דדלאי אין נוטלין כו' כיצור הם עושין דולין מן הבור וממלאין צינורות סביביו להשקות השדות וה"ק כשממלאין הצינורות אין נוטלין מצינורות ואין מטבילין בה ידים מי שהיו ידיו טמאות. ואי מקרב לגבי דוולא כו' כלומר כשהדולה שופך אי מקריב ידיו לגבי דוולא כו'. ואי בויג דוולא בכונס משקה כו' כלומר אם נקוב דוולא כששמלא מן האריותא בכונס משקה: מילף לייפי חשובר כמחוברין לאריותא ואף מטבילין: כלי שניקב

פקא דערצות. בקעה של אותה מדינה ואין מים מזויין להסי': ופליגא

דרב. דשרי אפי' בלא דחק: האי ארימא דדלאי. יניור ששופכין לו

מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים לשדות: אין נוטלין ממנו לידים.

לתת ידיו לתוכו ויקלחו המים לתוכן דלאו מכח גברא אמו שכבר עבר כח

פקתא דערבות כגון אתון דלא שכיחי לכו

מ"א מושו ידייכו מצפרא ואחנו עלייהו לכולא יומא איבא דאמרי בשעת הדחק אין שלא בשעת הדחק לא ופליגא דרב ואיבא דאמרי "אפילו שלא בשעת הדחק נמי והיינו דרב אמר רב ב^ה פפא ב^האי אריתא דדלאי אין נוטלין ממנו לידים דלא אתו מכח גברא ואי מיקרב לגבי דולא דקאתו מכח גברא נוטלין ממנו לידים *ואי בויג דולא בכונס משקה מילף לייפי ומטביל בה את הידים ואמר רבא כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים ואמר רבא יכלי שאין בו רביעית אין נוטלין ממנו לידים איני והאמר רבא בלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנו לידים הא מחזיק אע"ג דלית ביה לא קשיא הא אחד הא לתרי ב^הדתניא א^המי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים אמר ליה רב ששת לאמימר קפדיתו אמנא א"ל אין ואחזותא א"ל אין ואשיעורא אמר ליה אין איבא דאמרי הכי אמר ליה אמנא ואחזותא קפדינן אשיעורא לא קפדינן ב^הדתניא מי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים ולא היא שאני התם משום דקאתו משירי טהרה אתקין רב יעקב מנהר פקור נטלא בת רביעתא אתקין רב אשי בהוצל כוזא בת רביעתא ואמר רבא מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים תניא נמי הכי מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים חכמת וכפישה ב^השתקנן נוטלין מהם לידים ישק וקופה אע"פ שמקבלים אין נוטלין מהם לידים איבעיא להו מהו לאכול במפה מי חיישינן דלמא נגע או לא ת"ש ב^הוכשתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נוטלו במפה ואוכלו חוץ לסוכה ואין מברך אחריו מאי לאו הא כביצה בעי נטילת ידים דלמא הא כביצה בעי סוכה ובעי ברכה תא שמע ב^הדשמואל אשכחיה לרב דקאביל במפה אמר ליה עברדן

במסכת ידים שזריך מים ואמיהו אס בפעם אחת שופך מים הרבה כשיעור רביעית ידיו טהורות דתנן במסכת ידים (פ"ב מ"א) ידו אחת בשטיפה אחת ידו טהרה שמי ידיו משטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מי רביעית פירוש ואפילו באין משירי טהרה דלא צנו רביעית כשנטול בשמי שטיפות והשתא דליכא אלא שטיפה אחת זריך רביעית בשטיפה זו אכל צנוטל ידו אחת לא זריך רביעית כי אמו משירי טהרה אלא שתאף אותה שטיפה מרובה כשתים: **ו**א"י בויג דולא בכונס משקה מילף לייפי. ואע"ג דלענין טבילה כל גופו לא מהני מתרי טעמי דנזוק אינו חבור וגם צעינן כשפופרת הנוד לענין עירוב מקוואות גבי רביעית ידים *לא התמיירו:

קפדיתו אחזותא. והא דתנן במסכת ידים (פ"א מ"ג) נפל בהו דיו או קנקתום ונשתנו מראיהן פסולין דלמא הני מיילי לתרומה:

ול^א **היא שאני** התם דקא אתו משירי טהרה. משמע דמעיקרא צעי למימר דאפילו הראשון לא צעי שיעור ותימה דהא

אף לראשון ומסיק דשאני התם דאתו משירי טהרה: **מגופת** חבית שתקנה. פי' בקונטרס שחקקה לו נראה דבלא חקיקה היא רביעית אלא שמשופעת היא ואינה יושבת אלא מסומכת כעין כסוי כסות של כסף וכסוי קנקנים ותקנה היינו שהרחיצה מלמטה עד שיושבת שלא מסומכת וקודם שתקנה אין נוטלין ממנה דאין בית קבול שלה חשוד כיון שאס צא להושיצ בלא סמיכה היו המים נשפכין ואין נשאר בהם רביעית ואמר לעיל כלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנה וכן משמע במסכת ידים (שס מ"ב) דחשיב מגופת חצית כהדי דפנות הכלים דאין מחוסרין חקיקה אלא לפי שאין יושצין שלא מסומכין כדפרשיות: **ו**ל^א **ברך אחריו**. סבר כרבי יהודה דצעי כבילה דדריש ואכלת ושצעת אכילה שיש בה שצעה דהיינו כבילה בפרק ג' שאכלו (בכרות מט:). ודוקא לאחריו אכל לפניו משמע דמצדן וכן לר"מ דפותר בפחות מכזית היינו דוקא לזסוף אכל בתחלה מצדן אף בפחות מכזית וצהדיא מדקדק בירושלמי הכי שייך לומר ידו ומצדן בתחלה אמשחו ואע"ג דלא מצדן כ"ו אינו אלא גילוי צלמא דצרכה דלפניו לאו דאורייתא כדתנן בפרק מי שמתו (שס דף כ:). בעל קרי על המזון מצדן לאחריו ואינו מצדן לפניו וכן בפרק היה קורא (שס טו). תניא הפועלים שהיו עושים מלאכה אכל בעל הבית ואוכלין פתן אין מצרכים לפניהם אכל מצרכים לאחריהם שמי צרכות: **מ**א"י **לאו הא כביצה בעי נטילת ידים**. תימה היכי מני למימר הכי הא ע"כ בתרומה אפי' כבילה לא צעי נטילת ידים דהא המירו מפה לאוכלי תרומה דרבי זדוק כהן הוה כדמוכח בפ' מי שמתו (שס כ:). בני מדלגים היינו ע"ג ארונות כו' וצ"כ כל פסולי המוקדשין (בכרות לו). גבי ההוא צוכרא דהוה ליה לר' זדוק ובספ"ק דיצמות (דף טו:). והיה אוכל חולין על טהרה תרומה ס' וי"ל דהוה מני למימר וליטעמין.

[ע' תוס' יומא עט: ד"ה הא ותוס' סוכה כו. ד"ה הא כבילה:]

כל הבשר פרק שמיני חולין

קו.

הא"י אריהא. פי' בקונטרס יניור ששופכין לו מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים צדה אין ר"ל שיהא הנינור קרוי ארימא דהא יאורים מתרגמינן ארימי וצ"כ הפרה (צ"ב כ:). אמר ההוא תורא דנפל לארימא ומשמע שם שהוא עמוק עשרה טפחים:

דל^א **אתו מבח גברא**. פירש

בהלכות גדולות שמומר

להטביל ידים בתוך הכלי דחשיבא

נטילה והביא ראיה מפ"ב דזבחים

(דף כא.). דלציציל להו מהו לקדש

ידיו ורגליו צביור ממנו אמר רחמנא

ולא לתוכו משמע דצקידוש ידים מצעי

ליה משום דכתיב ממנו אכל צנטילת

ידים אפילו בתוכן מותר וקשה לפירושו

דהכא אמר אינו נוטל ממנו דלא אמי

מכח גברא משמע דצעינן כח גברא

השופך ומיהו י"ל דצעינן נטילה מן

הכלי בין טובל על ידיו בתוך הכלי ובין

שופך מן הכלי על ידיו יש כאל נטילה

מן הכלי אכל הכא ידיו חוץ לכלי הן

וכבר פסק כח הכלי כשהמים באים

עליו הלכך אין כאל נטילה מן הכלי

וגם טבילה אין כאל שהן שאובין והא

דנקט דלא אמו מכח גברא לאו דוקא

מכח גברא אלא משום דלא אמו מכח

כלי דצעינן נטילה מן הכלי י"י משום

דתנן צמס' ידים צפ"ק (מ"ה) הכל כשרין

ליתן מים לידים אפילו חרש שוטה

וקטן ומניח חצית בין צרכיו ונטול

ומניח חצית על זדו ונטול הקוף

נותן לידים רבי יוסי פוסל צמיהם

פירוש צקוף וצחצית נוטה על זדו והמים

נשפכים מאלהיהן דצעי רבי יוסי מכח

גברא ות"ק לא צעי אלא שיהא כח כלי

והשתא שמתאף דנקט כח גברא אמי

כרבי יוסי אכל ההלכות גדולות אי

אפשר להעמיד אלא כדננן וזריך

להחמיר כיון דסוגיא דשמעתין כרבי

יוסי ואס אדם נוטל ידו אחת וחזר

ומשפשף בחצרתה זריך לחזור וליטול

כדלמרינן בפרק שני דידים (מ"ג) נטל

ידו אחת ושפשף בחצרתה טמאה

ואס שרה פתו צמים או הדיח בהן

את הכלים פסולים לנטילה ואס הדית

בהן ידיו כשרין דהכי תנן במסכת

ידים וזריך לשפוף מים על ידיו ג'

פעמים פעם ראשונה כדי להעביר

טיט ודבר החוץ מעל ידיו ופעם

שניה לטהר ידיו ופעם שלישית לטהר

אותן מים וכן מוכח צמנה דוכמין

ידים הרבה כשיעור רביעית ידיו טהורות דתנן במסכת ידים (פ"ב מ"א) ידו אחת בשטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מי רביעית פירוש ואפילו באין משירי טהרה דלא צנו רביעית כשנטול בשמי שטיפות והשתא דליכא אלא שטיפה אחת זריך רביעית בשטיפה זו אכל צנוטל ידו אחת לא זריך רביעית כי אמו משירי טהרה אלא שתאף אותה שטיפה מרובה כשתים: **ו**א"י בויג דולא בכונס משקה מילף לייפי. ואע"ג דלענין טבילה כל גופו לא מהני מתרי טעמי דנזוק אינו חבור וגם צעינן כשפופרת הנוד לענין עירוב מקוואות גבי רביעית ידים *לא התמיירו:

קפדיתו אחזותא. והא דתנן במסכת ידים (פ"א מ"ג) נפל בהו דיו או קנקתום ונשתנו מראיהן פסולין דלמא הני מיילי לתרומה:

ול^א **היא שאני** התם דקא אתו משירי טהרה. משמע דמעיקרא צעי למימר דאפילו הראשון לא צעי שיעור ותימה דהא

אף לראשון ומסיק דשאני התם דאתו משירי טהרה: **מגופת** חבית שתקנה. פי' בקונטרס שחקקה לו נראה דבלא חקיקה היא רביעית אלא שמשופעת היא ואינה יושבת אלא מסומכת כעין כסוי כסות של כסף וכסוי קנקנים ותקנה היינו שהרחיצה מלמטה עד שיושבת שלא מסומכת וקודם שתקנה אין נוטלין ממנה דאין בית קבול שלה חשוד כיון שאס צא להושיצ בלא סמיכה היו המים נשפכין ואין נשאר בהם רביעית ואמר לעיל כלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנה וכן משמע במסכת ידים (שס מ"ב) דחשיב מגופת חצית כהדי דפנות הכלים דאין מחוסרין חקיקה אלא לפי שאין יושצין שלא מסומכין כדפרשיות: **ו**ל^א **ברך אחריו**. סבר כרבי יהודה דצעי כבילה דדריש ואכלת ושצעת אכילה שיש בה שצעה דהיינו כבילה בפרק ג' שאכלו (בכרות מט:). ודוקא לאחריו אכל לפניו משמע דמצדן וכן לר"מ דפותר בפחות מכזית היינו דוקא לזסוף אכל בתחלה מצדן אף בפחות מכזית וצהדיא מדקדק בירושלמי הכי שייך לומר ידו ומצדן בתחלה אמשחו ואע"ג דלא מצדן כ"ו אינו אלא גילוי צלמא דצרכה דלפניו לאו דאורייתא כדתנן בפרק מי שמתו (שס דף כ:). בעל קרי על המזון מצדן לאחריו ואינו מצדן לפניו וכן בפרק היה קורא (שס טו). תניא הפועלים שהיו עושים מלאכה אכל בעל הבית ואוכלין פתן אין מצרכים לפניהם אכל מצרכים לאחריהם שמי צרכות: **מ**א"י **לאו הא כביצה בעי נטילת ידים**. תימה היכי מני למימר הכי הא ע"כ בתרומה אפי' כבילה לא צעי נטילת ידים דהא המירו מפה לאוכלי תרומה דרבי זדוק כהן הוה כדמוכח בפ' מי שמתו (שס כ:). בני מדלגים היינו ע"ג ארונות כו' וצ"כ כל פסולי המוקדשין (בכרות לו). גבי ההוא צוכרא דהוה ליה לר' זדוק ובספ"ק דיצמות (דף טו:). והיה אוכל חולין על טהרה תרומה ס' וי"ל דהוה מני למימר וליטעמין.

[ע' תוס' יומא עט: ד"ה הא ותוס' סוכה כו. ד"ה הא כבילה:]

עין משפט ונר מצוה

ל^א א מיי פ"ו מהל' צרכות הלכה י' נטוש"ע א"ח סימן קסד סקיף אן:

ל^א ב מיי שס הלכה יד ועי' צ"ח סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' קנט סקיף א' ויכרב אלפס בכרות פ"ח דף מה: וגרסמו אמר רבא וע"ש עוד דגרסא אחרת היה לו בסוגיא דהכא והביאו הרמ"ש הכא בסיומן ידן:

ל^א ג ד מיי שס הלכה יא יב ועיין צ"ח טוש"ע שס סקיף א' וסי' קס סקיף יג ויכרב אלפס שס דף מו. וגרסמו א"ל רב אשי לאמימרן:

כ^ה ה מיי פ"יא מהלכות מקוואות הלכה ח ועי"ס סמג שס טוש"ע א"ח סי' קס סקיף יג: **מ**א ו ד מיי פ"ו מהל' צרכות ה' [ד'] א טוש"ע שס סקיף א': **מ**ב ח מיי פ"ו מהלכות צרכות הלכה יא טוש"ע א"ח סי' קנט סקיף ג:

מג ט י מיי שס הלכה יא טוש"ע שס סעי' ד: **מ**ד כ מיי פ"ו מהלכות צרכות הלכה יח ועי' שגשגות וביכ"מ סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' קסג סקיף א':

שיטה מקובצת

אן פי' בקונטרס שחקקה ונראה דבלא חקיקה היא מחזקת רביעית וכו'. ונ"ב ואיצטריך לדיוקא:

רבינו גרשום (המשך)

בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים כלומר דלאו חשוב כלי: ל"ק הא אחד הא לתרי כלומר אחד אע"ג דלית ביה לתרי אי אית ביה רביעית אין אי לא לא. קפדיתו אמנא כלומר דאי נקיב בכונס משקה (אין) לתן לא נטילתו מניח: קפדיתו אחזותא שיהא לתן מראה יפה: קפדיתו אשיעורא שיהא בו רביעית: ולא היא התם דקא אתו משירי טהרה. כלומר אם יש בו רביעית מתחלה נוטלין ממנו אפי' לשנים אע"ג דלא מטו לכל חד וחד אלא חצי רביעית דקא אתו משירי טהרה מרביעית אבל אם אין בו מתחלה אלא חצי רביעית או משוה פחות מרביעית כיון דמתחלה לא היה בס כדי טהרה אין נוטלין: נטלא בת רביעית. כלומר כלי שמתחיל רביעית ליטול בה ידים. כוזא כלי חרש: מגופת חבית שתיקנה (כו) [ותן] דבר ששומתין בו כלי חרש ותוקן המגופה עצמה. חמת וכפישה. חמת כלי עור הוא. כפישה שמתקנין למים. חסל והקופה. כלומר מפני כפיה. כלומר [מן] שלא נטל ידיו מהו שיכרוך ידו במפה כדי שלא יגע בפת ויאכל מי חיישקן שמא יגע או לא: נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה כלי' בלא ג"י אכלו והוכן הלכה זו